

Buda ősjellege

Óvjuk meg a történelmi neveket

A nagy történelmi multtal bíró Buda, sajnos, számos — és idegenforgalmi szempontból nagy értékkel bíró — történelmi emlékét elvesztette. Évek során mindig több és több emlék került a bontócsákányok alá és ma már igen kevesen tudnak arról, hogy milyen nevezetes épületek, bástyák, tornyok, kapuk helyén épült fel egy-egy modern új bérpalota.

Ma már igen kevesen tudnak arról, hogy már 500 évvel ezelőtt a Margit-körút bérpalotái helyén a *budai alsóvár* falai állottak, melyeket először Zsigmond király erősített meg. E bástyafalak a mai Vérmező-utcán a mai Margit-körúton és a Királyhegy-utcán vonultak a Dunáig, majd a Duna partját követve, a Várkert faláig húzódtak, ahol védtoronyban végződtek.

Ujhegyi Béla „Budavár keletkezése és hadtörténelmi multja” című munkája szerint e várfalat a Széna téren a Régi Szent János-kórháznál a „Logoth kapu” szakította meg, amelyet a törökök „Jeni kapu”, azaz új kapunak neveztek, a Kapás-utcánál, illetve ennek kijáratánál a véd-tornyos „Vörös torony kapu” nyílt, amelynek neve a törökkorban „Khorosz kapuszu”, azaz kakas kapuja volt, amely kapu oldalazására ettől jobbra a „Vörös torony” körbástya állott, innen tovább a Horvát-utca kijáratánál a körfal még egy körbástyát képezvén, délkeletre a Királyhegy-utca fordult és a Szent Florián templomnál a „Temető kapu”, törökül „Meszarlik kapuszu” nyílt, melynek védelmére erkélytornyos körbástya, a kaputól balra pedig lőréselt kerítésköz szolgált.

A „*Budai Napló*” legutóbbi számában felveti azt az eszmét, hogy a régi Buda régi utcaelnevezéseit elevenítsük fel, amit kiegészítenének azzal, hogy egyes történelmi nevezetességű emlékekről nevezzünk el egyes tereket,

Budai Napló 1931. 11. 14

utcákat, valamint az egyes régi városrészek elnevezéseit újítsuk fel.

A mai Széna-teret, bár az is régi elnevezés, „Logoth kapu-tér”-nek hívhatnánk, ami jelezné azt, hogy itt húzódtak a budai alsóvár bástyái, itt állott a Logoth külvárosba vezető kapu. „Logoth kapu-tér” sokkal többet fejez ki, mint a mai Széna-tér elnevezés.

A m. kir. statisztikai hivatal előtt elterülő térnek, illetve parknak ma még nincs neve. Buda multját emelnénk ki azáltal, ha ez a tér az ide néhány lépésnyire állott Vöröstorony körbástyáról „Vöröstorony-tér” elnevezést nyerne.

Buda történelmi multjának állítanánk emléket akkor, ha egyes régi városrészek elnevezését felújítanánk. A Vár, a mai Margit-körút és Horvát-utca által határolt terület a multban *Szent Péter* nevet viselt. — A Kis Rókushegy és Nagy Rókushegy közti völgyben a Lövőház-utca és Kisrókus-utca között terült el *Logoth külváros*. — A mai statisztikai park és a Margit-híd között a Kálvária hegy és a Rózsadomb lábához simulva *Szent Háromság külváros* állott.

A Városmajorral szemben a Retek-utca és Trombitás-út között *Tóthfalu* terült el. A Vérmező-út és Vár között elterülő területet pedig *Csízhalomnak* hívták. A mai Vizivárosnak az Ybl Miklós-tértől a Corvin-térig terjedő része a multban *Váralja*, németül *Taschenthal* nevet viselt.

Ha már megtartjuk és szerintem helyesen a régi bolt- és kocsmacégek-ekről való utcaelnevezéseket mint Retek-utca, Kékgolyó-utca stb., még inkább helyénvaló lenne, ha ezeket a régi városrészelnevezéseket valami módon megörökítenénk.

De elmehetnénk tovább is és ha már semmi nyomát sem találjuk a Hármashatárhegyen épült *goth* eredetű várnak, melyet a hunok „*Etelvár*”-nak neveztek el (Ujhelyi szerint innen az „*Étzelburg*” elnevezés), ha már egy kő sem jelzi, hogy valamikor az újlaki templom felett állott a *prépostság vára*, legalább az elnevezésükben kellene ezen helyeket megörökíteni.

Sajnos, hazánkat pusztító balsors nem engedte meg, hogy Bécs felől Budapestre hajón érkező idegeneknek büszkén mutathassuk a budai hegyeken lévő évszázados várakat vagy váromokat, legalább nevük említésével hívhatnánk fel rájuk az idegenek figyelmét.

Mindezek olyan kérdések, melyekkel foglalkozni a nálamnál hivatottabbaknak is érdemes volna.

Dr. Eperjessy István.